

İlgili Kanun / Madde
4857 S. İŞK/41
6356 S. STK/2, 26
6100 S. HMK/113

T.C
YARGITAY
9. HUKUK DAİRESİ

Esas No. 2023/17621
Karar No. 2024/3296
Tarihi: 22.02.2024

- TOPLULUK DAVASI
- TOPLULUK DAVASINDA HUKUKİ YARARIN TOPLULUĞUN ORTAK ÇIKARINA GÖRE BELİRLENECEĞİ
- SENDİKANIN ÜYELERİ İÇİN HAFTA TATİLİ HÜKÜMLERİNİN UYGULANMADIĞININ TESPİTİ İÇİN TESPİT DAVASI AÇMADA HUKUKİ YARARININ BULUNDUĞU

ÖZETİ 3. 6100 sayılı Kanun'un 113 üncü maddesinde düzenlenen topluluk davası ile temsil ettiği topluluğun menfaatlerini korumak amacıyla dava açan tüzel kişi, ilgililerin haklarının tespiti, hukuka aykırı durumun giderilmesi ya da ilgililerin gelecekteki haklarının ihlalinin önüne geçilmesine yönelik tespit ve men davası açma şeklinde hareket edebilir.

Topluluk davasındaki hukuki yarar kavramını; bireysel davalardan farklı olarak topluluğun ortak yararı oluşturmaktadır. Şöyle ki işyerinde kanuna ya da toplu iş sözleşmesine aykırı davranılması durumunda birden fazla çalışanın ekonomik ve sosyal hakları zarar görmekte ve zarar gören bu topluluk, menfaatlerinin korunması adına ortak paydada buluşmaktadır. Bu topluluğa karşı yapılan hukuka aykırılıkların durdurulmasında ise menfaati zarar gören her çalışanın ayrı ayrı dava açması hem usul ekonomisi bakımından sakıncalı olacak hem de aynı konuda açılan davalarda farklı kararlar çıkmasına neden

olabilecektir (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 28.09.2021 tarihli ve 2018/(22)9-678 Esas, 2021/1110 Karar sayılı karar). Burada da 6356 sayılı Kanun'un 2 nci maddesinin (ğ) bendinde de düzenlendiği gibi, üyesi bulunan işçilerin çalışma hayatlarındaki ekonomik, sosyal hak ve çıkarlarını korumak adına hareket eden Sendika devreye girerek topluluğun ortak menfaatini ilgilendiren hususlarda tespit davası açabilecek ve menfaati etkilenen kişiler bu davanın sonucundan yararlanabilecektir.

Taraflar arasındaki tespit davasından dolayı yapılan yargılama sonunda İlk Derece Mahkemesince davanın usulden reddine karar verilmiştir.

Kararın davacı vekilince istinaf edilmesi üzerine, Bölge Adliye Mahkemesince İlk Derece Mahkemesi kararının 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (6100 sayılı Kanun) 353 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin (4) ve (6) ncı alt bentleri uyarınca kaldırılmasına ve dosyanın Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir.

Bölge Adliye Mahkemesinin kaldırma kararı üzerine İlk Derece Mahkemesince yeniden yapılan yargılama sonunda, davanın usulden ve esastan reddine karar verilmiştir.

Kararın davacı vekili tarafından istinaf edilmesi üzerine, Bölge Adliye Mahkemesince başvurunun esastan reddine karar verilmiştir.

Bölge Adliye Mahkemesi kararı davacı vekili tarafından temyiz edilmekle; kesinlik, süre, temyiz şartı ve diğer usul eksiklikleri yönünden yapılan ön inceleme sonucunda, temyiz dilekçesinin kabulüne karar verildikten ve Tetkik Hâkimi tarafından hazırlanan rapor dinlendikten sonra dosyadaki belgeler incelenip gereği düşünüldü:

I. DAVA

Davacı vekili dava dilekçesinde; davalı Şirkette, müvekkili Sendikanın üyesi işçilerin çalıştığını, yeraltı maden işletmelerinde haftalık çalışma süresinin 37,5 saat ve hafta tatillerinin iki gün yani 48 saat olarak belirlendiğini ve yine 4857 sayılı İş Kanunu'nun (4857 sayılı Kanun) 46 ncı maddesine göre, hafta içerisinde doktor raporu alan işçinin hafta tatillerinden kesinti yapılamayacağını, davalı işyerindeki uygulamalarda hafta içerisinde doktor raporu alan işçilerin hafta sonu ücretlerinin kesildiğini veya raporlu oldukları gün kadar işçilerin telafi çalışması yapmaya zorlandığını, davalı işyerinde bir işçinin yıllık ücretli izin hakkını kullanması sırasında, izinlerin hafta tatili günlerine denk gelmesi hâlinde hafta tatili günlerinin yıllık ücretli izinden sayılmaması gerektiğini, davalı işyerinde kömür yardımının işçilerin fiilî çalışma gün sayıları esas alınarak yapılması gerektiğini; ancak davalı işyerinde fiilî uygulamada bu kıstasların hiçbirinin göz önüne alınmadığını, hangi

işçiye ne kadar kömür yardımı yapılacağına keyfi şekilde belirlendiğini, gerek 4857 sayılı Kanun gerekse de işyerinde uygulanan toplu iş sözleşmesinden kaynaklı hakların işçilere kullanılmadığını ileri sürerek hafta tatili ve yıllık ücretli izinlerin kanuna ve toplu iş sözleşmesine uygun şekilde kullanılmadığının, kömür yardımının da hakkaniyete ve toplu iş sözleşmesine uygun şekilde yapılmadığının tespitini talep etmiştir.

II. CEVAP

Davalı vekili cevap dilekçesinde; sendikaların çalışma ilişkisinden doğan hakları sebebiyle üyelerinin adına dava ve taraf yetkisine sahip olduğunu, sendikaların tüzel kişi olarak yorum davası açabilmelerinin de toplu iş sözleşmesinin tarafı olmaları şartına bağlı olduğunu, işbu davanın ise hukuk sistematığı ve talep sonuç kısmı itibarıyla net olmayıp hukuki olmadığını, davacı Sendikanın müvekkili Şirket nezdinde yetkili Sendika olmadığını, üyesi adına açılmış veya tarafı olunan toplu iş sözleşmesine ilişkin bir dava da söz konusu olmadığını, eda davası açılabilirken tespit davası açılmasında hukuki yarar bulunmadığını, bu itibarla hukuki yararı olmayan ve dava taraf sıfatına da sahip olmayan davacının işbu davasının usulden reddedilmesi gerektiğini savunarak davanın reddini istemiştir.

III. İLK DERECE MAHKEMESİ KARARI

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile; davanın 6100 sayılı Kanun'un 113 üncü maddesi ve 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nun (6356 sayılı Kanun) 26 ncı maddesinin ikinci fıkrasına göre açılmış bir topluluk davası olduğu ve davacı Sendikanın dava takip yetkisini haiz olduğu, tespit davalarında hukuki yararın özel olarak düzenlendiği ve kanunda öngörülen istisnalar dışında davacının dava açmakta hukuken korunmaya değer güncel bir yararının bulunduğunu açıkça ortaya koyması gerektiği, davaya konu olan usulüne uygun kömür yardımı yapılmadığı ve hafta tatillerinin usulüne uygun kullanılmadığı hususlarının iş sözleşmesinin devamı sırasında öne sürülerek eda davasına konu yapılabilecek hususlardan olduğu, buna göre bu taleplerin eda davasına konu olabileceğinden tespit davasına konu olabilecek nitelikte olmadığı, yıllık ücretli izin alacağı ise feshe bağlı bir alacak olup iş sözleşmesinin devamı sırasında talep edilemediğinden bu hususta tespit davası açılmasında hukuki yararın bulunduğu, işçilere yıllık ücretli izin kullanılırken kanuni hafta tatili günlerinin dışlanması ancak akdi hafta tatili günlerinin bu süreler içinde sayılması uygulamasında isabetsizlik bulunmadığı gerekçeleriyle davacı Sendikanın davalı işyerinde hafta tatillerinin kanuna ve toplu iş sözleşmesine aykırı şekilde kullandırıldığının ve kömür yardımlarının hakkaniyete ve toplu iş sözleşmesine aykırı şekilde dağıtıldığının tespiti taleplerinin hukuki yarar yokluğundan reddine ve davalı işyerinde yıllık ücretli izinlerin kanuna ve toplu iş sözleşmesine aykırı şekilde kullandırıldığının tespiti talebinin esastan reddine karar verilmiştir.

IV. İSTİNAF

A. İstinaf Yoluna Başvuranlar

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde davacı vekili istinaf başvurusunda bulunmuştur.

B. İstinaf Sebepleri

Davacı vekili; taleplerinin kolektif nitelikte bir dava olduğunu ve işyerinde çalışan işçi topluluğunun hak ve menfaatini korumak yahut geliştirmek üzere açıldığını, müvekkili Sendikanın davalının haksız uygulamalarından doğrudan etkilenen üyelerinin bulunduğunu ve bu hakların ihlal edilen ve gelecekte de ihlal edileceği uygulamadan anlaşılan haklar olduğunu, müvekkili Sendikanın da üyelerinin menfaatlerini korumak için kendi adlarına dava açabileceğini, Sendikanın davayı açmakta güncel yararının olduğunu, Yargıtay tarafından onanan bir kararda da sendikaların dava açmaktaki hukuki yararının geniş yorumlanmasının yalnızca bir dava ehliyeti tartışması olamayacağı, aynı zamanda demokratik toplumda örgütlenme özgürlüğünü de doğrudan ilgilendirdiği hususunun belirtildiğini, davalı işyerinde yıllık ücretli izinlerin hatalı kullanıldığını belirterek İlk Derece Mahkemesi kararının ortadan kaldırılması ve davanın kabulüne karar verilmesi istemi ile istinaf yoluna başvurmuştur.

C. Gerekçe ve Sonuç

Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile; davanın tespit istemine ilişkin olduğu, hafta tatillerinin usulüne uygun kullanılmadığı veya kömür yardımlarının gereği gibi yapılmadığı ile ilgili hususların eda davasına konu olabileceği, tespit davasına konu olabilecek nitelikte olmadığı, işçilere yıllık ücretli izin kullanılırken kanuni hafta tatili günlerinin dışlanması; ancak akdi hafta tatili günlerinin bu süreler içinde sayılması uygulamasında isabetsizlik bulunmadığı gerekçesiyle davacı vekilinin istinaf başvurusunun esasen reddine karar verilmiştir.

V. TEMYİZ

A. Temyiz Yoluna Başvuranlar

Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde davacı vekili temyiz isteminde bulunmuştur.

B. Temyiz Sebepleri

Davacı vekili; istinaf dilekçesinde ileri sürülen gerekçelerle Bölge Adliye Mahkemesi kararının ortadan kaldırılması ve davanın kabulüne karar verilmesi istemi ile temyiz yoluna başvurmuştur.

C. Gerekçe

1. Uyuşmazlık ve Hukuki Nitelendirme

Uyuşmazlık, davacı Sendikanın davalıya ait işyerinde hafta tatillerinin usulünce kullanılmadığı ve toplu iş sözleşmesinden kaynaklanan kömür yardımının usulünce yapılmadığının tespiti taleplerinde hukuki yararının bulunup

bulunmadığı ve yıllık ücretli izinlerin 4857 sayılı Kanun'a uygun kullanılarak kullanılmadığı hususlarına ilişkindir.

2. İlgili Hukuk

6100 sayılı Kanun'un 369 uncu maddesinin birinci fıkrası ile 371 inci maddesi.

6100 sayılı Kanun'un "Topluluk Davası" başlıklı 113 üncü maddesi şöyledir:

"Dernekler ve diğer tüzel kişiler, statüleri çerçevesinde, üyelerinin veya mensuplarının yahut temsil ettikleri kesimin menfaatlerini korumak için, kendi adlarına, ilgililerin haklarının tespiti veya hukuka aykırı durumun giderilmesi yahut ilgililerin gelecekteki haklarının ihlal edilmesinin önüne geçilmesi için dava açabilir."

3. 6100 sayılı Kanun'un 106 ncı maddesinin ikinci fıkrası ise şu şekildedir:

"Tespit davası açanın, kanunlarda belirtilen istisnai durumlar dışında, bu davayı açmakta hukuken korunmaya değer güncel bir yararı bulunmalıdır."

4. 6356 sayılı Kanun'un 2 nci maddesinin (ğ) bendinde sendikanın tanımı şöyle yapılmıştır:

"Sendika: İşçilerin veya işverenlerin çalışma ilişkilerinde, ortak ekonomik ve sosyal hak ve çıkarlarını korumak ve geliştirmek için en az yedi işçi veya işverenin bir araya gelerek bir işkolunda faaliyette bulunmak üzere oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kuruluşları"

5. 6356 sayılı Kanun'un 26 ncı maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki gibidir:

"Kuruluşlar, çalışma hayatından, mevzuattan, örf ve adetten doğan uyuşmazlıklarda işçi ve işverenleri temsilen; sendikalar, yazılı başvuruları üzerine iş sözleşmesinden ve çalışma ilişkisinden doğan hakları ile sosyal güvenlik haklarında üyelerini ve mirasçılarını temsilen dava açmak ve bu nedenle açılmış davada davayı takip yetkisine sahiptir. Yargılama sürecinde üyeliğin sona ermesi üyenin yazılı onay vermesi kaydıyla bu yetkiyi etkilemez."

4857 sayılı Kanun'un 53, 54, 55, 56 ve 57 nci maddeleri.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 28.09.2021 tarihli ve 2018/(22)9-678 Esas, 2021/1110 Karar sayılı kararı.

Dairemizin 21.12.2021 tarihli ve 2021/12447 Esas, 2021/16718 Karar sayılı kararı.

3. Değerlendirme

Tarafların iddia, savunma ve dayandıkları belgelere, uyuşmazlığın hukuki nitelendirilmesi ile uygulanması gereken hukuk kurallarına, dava şartlarına, yargılamaya hâkim olan ilkelere, ispat kurallarına ve temyiz olunan kararda belirtilen gerekçelere göre davacı vekilinin aşağıdaki paragrafların kapsamı dışındaki temyiz itirazları yerinde görülmemiştir.

İlk Derece Mahkemesince; davacının, davalıya ait işyerinde hafta tatilinin kanuna ve toplu iş sözleşmesine, kömür yardımının hakkaniyet ve toplu iş

sözleşmesine uygun kullanılmasının tespitine yönelik taleplerinin eda davası açılabilirken tespit davası açılmasında hukuki yararının bulunmadığı gerekçesiyle dava şartı yokluğundan reddine karar verilmiştir. İlk Derece Mahkemesince bu hususta yapılan değerlendirme ve karar hatalıdır.

3. 6100 sayılı Kanun'un 113 üncü maddesinde düzenlenen topluluk davası ile temsil ettiği topluluğun menfaatlerini korumak amacıyla dava açan tüzel kişi, ilgililerin haklarının tespiti, hukuka aykırı durumun giderilmesi ya da ilgililerin gelecekteki haklarının ihlalinin önüne geçilmesine yönelik tespit ve men davası açma şeklinde hareket edebilir (Fevzi Şahlanan, "Sendikaların Dava Ehliyeti Bağlamında Topluluk Davası (Karar incelemesi)", Türkiye Tekstil Sanayii İşverenleri Sendikası Aylık Dergisi Hukuk 104, Nisan 2016, Sayı 420, s.2-5). Buna göre 6100 sayılı Kanun'un 113 üncü maddesine ve 6356 sayılı Kanun'un 26 ncı maddesinin ikinci fıkrasına dayanılarak davacı Sendikanın tespit davası açma hakkının bulunduğu kabul edilmesi isabetlidir.

6100 sayılı Kanun'un 106 ncı maddesinde düzenlenen tespit davasının açılabilmesi için davayı açanın kişisel ve doğrudan hukuki yararının bulunması gerekir ve buradaki hukuki yarar dava şartıdır. 6100 sayılı Kanun'un topluluk davasına ilişkin 113 üncü maddesinin gerekçesinde ise "... Topluluk Davası yoluyla, toplumsal yararın korunması ve dar ve teknik anlamda hukuki yarar kavramında bir açılım yaratılması sağlanmaktadır..." ifadesine yer verilmiştir. Kanun'un madde gerekçesinden; tespit davalarındaki davacının doğrudan ve kişisel hukuki menfaatinin bulunması şeklindeki dava şartının topluluk davalarında istisna tutulduğu görülebilecektir (Şahlanan, s.2-5).

Topluluk davasındaki hukuki yarar kavramını; bireysel davalardan farklı olarak topluluğun ortak yararı oluşturmaktadır. Şöyle ki işyerinde kanuna ya da toplu iş sözleşmesine aykırı davranılması durumunda birden fazla çalışanın ekonomik ve sosyal hakları zarar görmekte ve zarar gören bu topluluk, menfaatlerinin korunması adına ortak paydada buluşmaktadır. Bu topluluğa karşı yapılan hukuka aykırılıkların durdurulmasında ise menfaati zarar gören her çalışanın ayrı ayrı dava açması hem usul ekonomisi bakımından sakıncalı olacak hem de aynı konuda açılan davalarda farklı kararlar çıkmasına neden olabilecektir (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 28.09.2021 tarihli ve 2018/(22)9-678 Esas, 2021/1110 Karar sayılı karar). Burada da 6356 sayılı Kanun'un 2 nci maddesinin (ğ) bendinde de düzenlendiği gibi, üyesi bulunan işçilerin çalışma hayatlarındaki ekonomik, sosyal hak ve çıkarlarını korumak adına hareket eden Sendika devreye girerek topluluğun ortak menfaatini ilgilendiren hususlarda tespit davası açabilecek ve menfaati etkilenen kişiler bu davanın sonucundan yararlanabilecektir.

Somut uyuşmazlıkta davalıya ait işyerinde üyelerinin bulunduğunu belirten ve hafta tatilinin ve kömür yardımının kanuna ve işyerinde uygulanan toplu iş sözleşmesine aykırı uygulandığını ileri süren davacı Sendikanın; yukarıdaki

açıklamalar dikkate alındığında, bu talepler yönünden dava açmakta hukuki yararının bulunduğu kabul edilerek işin esasına girilmesi gerekirken hatalı değerlendirmeye sözü edilen talepler yönünden davanın dava şartı yokluğundan reddine karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir.

VI. KARAR

Açıklanan sebeplerle;

Temyiz olunan, İlk Derece Mahkemesi kararına karşı istinaf başvurusunun esastan reddine ilişkin Bölge Adliye Mahkemesi kararının **ORTADAN KALDIRILMASINA,**

İlk Derece Mahkemesi kararının **BOZULMASINA,**

Peşin alınan temyiz karar harcının istek hâlinde ilgiliye iadesine,

Dosyanın kararı veren İlk Derece Mahkemesine, bozma kararının bir örneğinin kararı veren Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmesine,

22.02.2024 tarihinde oy birliğiyle karar verildi.